

Klen och sen

– ödet för sent sådd raps

Sen sådd går inte att hämta in för höstrapsen. Lagg därför mycket krut på att etablera höstrapsen i tid. Annars blir sent sådd höstraps klen och sen lika säkert som amen i kyrkan.

Text: Albin Gunnarson, Svensk Raps AB **Foto:** Jens Blomquist, Svensk Frötidning



Under hösten 2007 startades nya sort-såtidpunktsförsök i Sverige. Temperaturmässigt blev hösten 2007 alldeles normal. Det gjorde att de sent sådda försöksrutorna blev betydligt svagare utvecklade än vad vi hade vant oss vid från hösten 2006. Detta är också en situation som väl illustrerar vad som blev ett faktum hösten och vintern 2007-2008 för många lantbrukare.

200 kronor per dygn

Liknande danska försök visar att under normala tillväxtbetingelser kostar varje dags senarelagd sådd ca 50 kilo per hektar i skörd. Detta innebär att ca 200 kronor per hektar står på spel varje dag vid ett pris kring 4 kronor per kilo. Visar de nya, svenska försöken samma sak vid skörd hösten 2008 står mycket på spel vid årets höstraps etablering.

Kartor visar vägen

Vi har tidigare i Svensk Frötidning redovisat kartor framställda av Lantmännen precision support som beskriver optimalt uppkomstdatum i olika delar av Sverige. Kartorna tar sin utgångspunkt i områdets normala temperatursummor för höstmånaderna samt önskemålet att höstrapsen ska samla på sig 450-500 daggrader fram till 1 november för att övervintra och avkasta optimalt. Med anledning av bland annat dessa kartor kompletterar vi kunskapen med tre försök i Mellansverige som kan ge intressanta resultat i höst.

Stora skillnader för ögat

Försöken har under vintern följts noggrant och idag syns stora skillnader mellan såtidpunkter. Målet i försöken är att den första sådden ska ske i normal tid, medan såtid 2 bör vara 10-14 dagar senare förutsatt att den första såtiden grott

tillfredställande. Första såtiden 2007 blev sen i Mellansverige på grund av regn. Den första sådden skedde därför 20-23 augusti och den andra 3-5 september 2007. Båda såtiderna är fullt jämförbara med höstens verklighet 2007.

Både klenare och senare

Förutom att rapsen är klenare utvecklad så är den också betydligt senare vilket visas i bildserien på nästa uppslag. Utan att gå händelserna i förväg kan man snegla på vad motsvarande försök visar i Danmark. Där konstaterade man efter ett års försök på tre platser att senarelagd sådd med 14 till 16 dagar medförde en sänkt skörd med dryga 500 kilo per hektar. Noterbart är att det inte föreligger några skillnader mellan linjesorter och hybrider när de utsätts för denna såtidsförskjutning. Båda svarar på samma sätt med sänkt skörd.

Förfrukt får inte bestämma såtid

Sedan flera år pågår en serie av förfruktsförsök på Stenstugu försöksstation på Gotland. Här är syftet att fastställa vilken förfrukt som lämpar sig bäst till raps. Det går inte att tydligt säga vad som är bäst av höstvetete, korn, träda eller träda med fånggröda. Mycket tyder dock på att överlagset störst betydelse har uppkomstdatum, det vill säga en faktor starkt kopplat till såtidpunkt och markfukt. Det är alltså viktigare och bättre att välja fält till höstrapsen efter möjlig såtidpunkt än efter rätt förfrukt. Den danska skördeförlusten på ca 50 kilo per hektar och dag visar att det faktiskt är bra betalt för overtid vid etablering av höstraps. Så i väntan på svenska resultat i höst är det begåvat att utnyttja denna danska kunskap och förvalta den väl för att etablera höstrapsen i god tid.

Sen sådd sänker skörden

	Såtidpunkt	
	25-29 augusti	5-12 september
Skörd, medeltal	4490 kg/ha	3950 kg/ha
Skillnad		- 540 kg/ha
LSD		290 kg/ha*

Resultat från den danska försöksserien "050080707 Vinterrapsorter och såtidpunkter" som visar medeltal av skörd från sex sorter plus sortblandning vid normal och 2-3 veckor senarelagd sådd.

* Den statistiskt signifikanta skillnaden uppgår till 290 kg/ha, dvs. med 95 procent sannolikhet ger den senare sådden lägre avkastning.

Kort om försök OS7-190

Syfte: kvantifiera såtidpunktens inflytande på skörd för 6 höstrapsorter

Såtid 1: målet "normal för området" blev 20-23 augusti 2007

Såtid 2: målet "provocerat sent" blev 3-5 september 2007

Hybridsorter: Status, Excalibur, PR45D01

Linjesorter: Winner, Gospel, Californium

Graderingar: planttäthet, stjäлк-längd, mognadstid, stjäлкstyrka, sjukdomar

Placering: Två försök i Östergötland och ett i Västergötland

Finansiering: 1/3 Svensk Raps AB, 1/3 S5d, 2/9 Dekalb, 1/9 SW Seed

Två viktiga veckor

Starttiden avgör målgång. Det visar följande bildsvit med höstraps sådd med två veckors mellanrum. I en rapsplantas tidiga liv är två veckors skillnad i såtidpunkt en avgörande skillnad.

Text: Jens Blomquist, Svensk Frötidning
Foto: Albin Gunnarson, Svensk Raps AB

Två veckor skiljer de båda såtidpunkterna i försöket på Åsmestad utanför Motala i Östergötland. Höstrapsen vid såtidpunkt 1 i försöket såddes den 20 augusti 2007. Exakt 14 dagar senare, den 3 september 2007, såddes höstrapsen vid såtidpunkt 2. Förfrukten var träda som kultiverades efter Roundup-sprutning och den 5 september kördes 2 liter per hektar Butisan Top. Försöket ligger på en mullfattig mellanlera med pH 6,6. Vid båda såtidpunkterna kombisåddes samtidigt 100 kilo NPK 21-4-8 per hektar. «



Måndagen den 24 september 2007... är det tre månader kvar till julafton. Nu har den normaltida sårda rapsen nått stadium 13 och har 3 örtblad utvecklade. Den sent sådda rapsen kämpar på i stadium 10 och har just fällt ut båda hjärtbladen.



Tisdagen den 2 oktober 2007... har det bara gått en dryg vecka sedan första fototillfället. Men den normaltida sårda rapsen har accelererat i hög fart och har nått stadium 15 med 5 örtblad utvecklade. Den sent sådda rapsen är rejält akterseglad, men har lyckats veckla ut det första örtbladet och nå stadium 11.



Måndagen den 21 januari 2008... råder grön midvinter i Östergötland. Det är nog tur för den sent sådda rapsen som har gått i vintervila med två ynkliga örtblad i stadium 12. Den normaltida sårda rapsen däremot har precis nått med hakan över mållinjen och med lite vilja är 8-8-8-regeln uppnådd. Den har 7-8 örtblad, 8 cm pålrot och 8 mm rothalsdiameter och täcker praktiskt taget marken.



7/4 -08

Måndagen den 7 april... drillar lärkan över östgötaslätten och kan glädja sig åt att den normalt tidigt sådda rapsen har sträckt på sig, anlagt sidokott som kommer att förgrena plantorna och börjat sträckas så sakta i stadium 30. Den sent sådda rapsen halkar efter och har yrvaket börjat utveckla några örtblad till för att komma ikapp.



1/5 -08

Torsdagen den 1 maj... vajar röda fanor runt om i landet men den normalt tidigt sådda rapsen har nu gult som riktmärke när blomknopparna börjar skifta färg från gröna till gula. Den sent sådda rapsen börjar också sträcka på sig, men sidokotten är klena och blomningen är ganska långt borta.



10/5 -08

Lördagen den 10 maj... är det pingstafton och den normalt tidigt sådda rapsen står i full blom i stadium 65. Men trots att det är pingst har inga mirakler inträffat som fått den sent sådda rapsen att komma ifatt. Den är ohjälpligt efter – två veckor är lång tid i en rapsplantas tidiga liv och slutsatsen är att starttiden avgör målgången.